

DOMOVINA

Štev. 24.

V Ljubljani, 16. avgusta 1918.

Leto I.

Nočemo več Črtomirov!

Ustanovni zbor Jugoslovanske demokratične stranke se je bavil zlasti temeljito s prosvetnim vprašanjem: s preosnovno ljudskega in srednjega šolstva vobče, z žensko izobrazbo in ljudsko prosveto pa še posebej. Resolucije, ki so se sprejele v tem oziru, kažejo jasno, da Slovenci z dosedanjim učnim redom svojih šol niso zadovoljni ter da si žele temeljitih izprememb, tako da bo slonelo šolstvo v bodoče na modernih pridobitvah pedagogike in didaktike, predvsem pa na koristih in potrebah našega naroda. Naše šole naj bodo po učnem jeziku in po duhu resnično naše ter naj vzgajajo našo mladino, dvigajoče jo na čim višjo stopinjo kulture, v resnobne, odločne, značajne in zavedno slovansko misleče in čuteče može in žene.

Ako se ozremo nazaj na svojo šolsko dobo, na uke, ki smo jih dobivali v ljudskih in srednjih šolah, se s trpkostjo v srcu zavedamo, kako so nas poučevali in mučili z nepotrebnimi, za življenje nerabnimi podrobnostmi, z vedami, tikajočimi se Avstralcev, Afričanov, Azijatov, različnih ljudožrcev in divjakov, o Slovanih, da, niti o Jugoslovanih pa niso smeli skoraj ničesar povedati. Mučili so nas z brezkončnimi vrstami imen in števil kraljev, cesarjev, krvoločnih vojskovodij in državnikov, ki lahko zanimajo druge narode, nam Jugoslovanom pa niso prav nič zanimivi. Kadarkoli smo tekom pouka prišli v dotiko, v zvezo s Čehi, Rusi, Poljaki, Srbi ali Bolgari, smo slišali o njih le grajo in posmeh. Namesto zgodovinske resnice se nam je podajala o slovanskih narodih le karikirana spaka in narobe zavita dejstva. Z zgodovino nemštva so nas pitali leta in leta, zgodovino celih slovanskih držav pa smo odpravili v par urah; z literaturo nemštva so nas gnjavili vso gornjo gimnazijo ali realko, moreči nas z ničnostmi, malenkostmi, za slovensko slovstvo pa je preostajala jedva pičila ura na teden v zadnjih treh razredih, za slovansko književnost vobče se je našla komaj in slučajno kaka minuta. Kdo izmed nas je v šoli slišal vsaj površno zgodovino češko, srbohrvaško ali rusko, in kje se je kdaj vsaj za silo obdeleževala književnost ter prosveta slovenska? Zistem je zahteval, da se obrača vse naše zanimanje izključno na najoddalenejšo, nam najbolj tuje in nam tudi najbolj sovražne narode in države. Niti za avstrijsko zgodovino in za avstrijsko prosveto ni ostajalo časa, nikar da bi resno in temeljito poučevali slovensko, jugoslovansko ali — bog nas varuj! — slovansko! Z nemščino, grščino, latinščino smo potratili ur nešteto ter se potapljali v najnežnejše tajnosti ter najčudovitejše izjeme teh jezikov, za slovensčino so nam puščali le po dve uri na teden, za kak slovanski jezik pa nobene.

Tako so zistematično ubijali v nas slovensko in slovansko misel in čustvo ter so nam z roganjem in pačenjem resnice dušili zavest, da smo ne le avstrijski državljani, nego tudi predvsem Slovenci, Jugoslovani, Slovani. Le spomnimo se, kako so nam govorili o junaških borbah za svobodo in lastno kulturo Čehov, Poljakov, Rusov, Hrvatov in Srbov, kako so smešili že boje Lutrove in

Viklefove, kako so se očitno rogali Husu, Husitom, Taboritom, kakšne sodbe smo slišali o našem Trubarju ter o jugoslovanskih protestantih sploh! Spomnimo se, kaj so nam v šolah pripovedovali o ruskem in poljskem narodu ter o njih vladarjih in vladaricah in prvobornih vobče, s kakšnimi nameni so nam posmehljivo omenjali dogodke v balkanskih deželah, in bridko nam postane še danes. Kultura, ki so nam jo dajali, je bila za nas večinoma ali nepotrebna, največkrat nerabna ali pa našemu čustvu sovražna. Veliko večino vsega tega šolskega balasta smo takoj podovršen zrelostni skušniji zjezo ingnuzom vrgli čez krov ter začeli polniti ogromne luknje v svoji izobrazbi iznova sami s svobodnim čitanjem. Velik del svoje kulture si je moral vsak Slovenec pridobiti proti šoli in izven šole še le sam. Da smo izobraženi in zavedni Slovenci in Slovani, je v prvi vrsti sad našega somoučenja, je zasluga naše književnosti, našega časopisja in predavateljev. Koliko duševne energije in marljivosti je treba, da se dohiti v šolskih letih zamujeno, o tem srečni Nemci nimajo niti blede slutnje. JDS. si je postavila za svoj glavni smoter in cilj: tem predvojnim šolskim razmeram napraviti konec ter v to svrhu preosnovati naše šolstvo tako temeljito od prvega razreda ljudske do najvišjega razreda srednje šole, da bodo naše šole po duhu in jedru na višku moderne pedagogike in didaktike ter resnično naše. Zlasti važno pa je, da se lotijo naša izobraževalna društva, na čela jim Akademija, z vso vnemo predavanj in poučnih tečajev po mestih in na deželi v smislu prave, resnicoljubne, neizpačene kulture in nepotvorjene ljudske visoke šole. Ta predavanja naj prižgo našemu ljudstvu luč, da bo pravilno poznalo zgodovino svoje preteklosti, da se bo seznanilo z resnico glede Hrvatov, Čehov in vseh narodov! In naš narod bo ostrmel, ko bo spoznal, da so bili po šolah smešeni in psovani možje najplemenitejši borilci za svobodo, pravico in istino, da so bili kot razbojniki in blazniki slikani narodi svet človeštva, ki ga uničevalo ali celo uničilo včasih najbestialnejše barbarsko nasilje.

V šolah se bistri razum, a predvsem se vstvarja značaj! Vsa dosedanja naša šola je bila obrnjena proti našim narodnim idealom: ustvarjala nam je večinoma same Črtomire in Tugomere. Zgodovina se tvori pred našimi očmi in vsak izmed nas sodeluje na tej zgodovini. Osebnost smo odgovorni za to, kam krene zgodovina naše bodočnosti in kakšno vzpodbudo bodo črpali zanamci iz naših del in sklepov. Na nas je, da mi zanamcem ne bomo to, kar sta nam Črtomir in Tugomer!

Pred 500 leti je pred sijajnim zborom v Kostnici stal lice v lice sodobne Evrope Slovan — Čeh Hus, učenjak, pisatelj, duhovnik. Stal je kot borilec proti vsem, kot upornik proti krivičnemu svetovnemu redu svoje dobe, kot branitelj svobode, resnice in pravice. Ni stal sam: Za njim so bili vsi zvesti Čehi. Mučili so ga, trpinčili z gladom, žejo, temno ječo, a ostal je neomajen. Lahko bi se bil podal, lahko bi se bil zatekel v samostan — kakor Črtomir — in se rešil: Toda Jan Hus ni zatajil sebe, ni izdal svo-

jega naroda, ni preklical svojega skalnotrdnega prepričanja. Junaško je stopil v pričo cesarja, škofov, vitezov in aristokratskih dam na grmado ter umrl za svobodo in resnico v plamenih.

Pred 300 leti so odmevale ječe staromestnega magistrata v Pragi od boleznih vzdihov čeških plemiških jetnikov, ki so na Beli gori tik Prage v borbi z združenim presilo nemških najemnikov podlegli. Borili so se za svobodo in čast češke domovine, a bili so premagani, vrženi v ječo in obsojeni na smrt. Silili so jih, naj se ponižajo, naj prosijo milosti in naj izdajo in zataje svoja načela, a niso se udali. Z molitvijo k Janu Husu na ustih so pogumno položili drug za drugim za drugim — 27 najodličnejših, najbogatejših, najizobraženejših plemičev in meščanov — svojo glavo na tla ter si jo dali odsekati . . .

To so bili možje, značaji, narodni junaki.

In mož, značajev treba naš narod. Ne dobimo jih dovolj pod dosedanjim šolskim zistemom. Zato gre vse naše stremljenje za radikalno izpremembo duševnosti našega šolstva, ker v svobodni Jugoslaviji nočemo imeti več Črtomirov in Tugomero . . .

Narod more mnogo izgubiti, pretrpeti more velike katastrofe, a ne izgine, če ohrani svojo narodno dušo.

Gustav le Bon.

Gospodarski program JDS.

(Poročilo poslanca Ribnikarja na ustanovnem shodu.)

Tekom vojne se je rodila misel, da je treba vse zaslužene narode oprostiti tujega jarma in da ni noben narod za to tukaj, da bi ga izkoriščali drugi. Tudi Slovenci, Jugoslovani, smo se krčevito oprijeli ideje samoodločbe narodov, s katero zahtevamo politično in gospodarsko samostojnost jugoslovanskega naroda.

Naloga politične stranke, ki hoče živeti v bodočnosti, je, da že sedaj, če tudi smo še sredi vojne meteža, napravi program, kako si bo uredila politično gospodarsko življenje na zunaj in na znotraj.

Prva zahteva modernega gospodarskega programa, ki je z narodno samoodločbo spojena, je misel, da mora biti vse premoženje, ki se nahaja na zemlji naroda, tudi njegova last.

Zahtevamo nacionaliziranje vsega narodnega gospodarstva. Zahtevamo, da preide to, kar je danes še v rokah tujcev, v last naših ljudi, v last našega naroda. Nikogar nočemo oropati ali mu nasilno vzeti, kar ima. Pomisliti pa moramo sledeče: Čez 200.000 ha zemlje na slovenskem ozemlju je sedaj v rokah tujih graščakov, to je tako velik del naše zemlje, da znaša več kakor polovico vseh naših travnikov, njiv, vinogradov in vrtov. Ako zahtevamo nacionaliziranje zemlje, hočemo predvsem z zakonitim sredstvi doseči odpravo škodljivih fidejkomisov, kar je predpogoj zdravega razvoja slovenskega kmečkega stanu.

Zahtevamo nacionaliziranje trgovine, obrti in industrije. Danes je skoraj vsa naša zunanja trgovina, veletrgovina in vsa naša industrija v rokah tujcev. Tuj kapital je pripeljal s seboj tuje trgovske voditelje in tuje inženirje. Tudi boljše plačani delavci so pripadniki tujega naroda, domačin pa mora opravljati v teh tujih podjetjih težka dela. Le mala obrt in mala trgovina je v naših rokah, a tudi ta je obsojena v to, da dela tlako tujemu veleobratu, tujemu kapitalu. Podjetja na slovenski zemlji morajo priti v slovenske roke. Hočemo, da bo kapital služil našim ljudem in da se bodo porabili vsi pridelki in vse dobrine za

oploditev našega gospodarstva in da bodo zaposleni Slovenci ne samo kot težaki, ampak tudi kot trgovski in tehniški voditelji.

Slovenski narod je obmorski narod. A kako brez vsakega gospodarskega in političnega vpliva smo na svojem morju! 30% prebivalstva v Trstu je Slovencev, ki pa nimajo nobene besede pri prodajnih in trgovini. Naša gospodarska moč predstavlja v Trstu le 10%. Vse ladjedelstvo in paroplovba sta z malimi izjemami v rokah tujega kapitala, za to bo naša glavna in važna naloga, da si priborimo v Trstu primerno gospodarsko stališče glede prekomorske trgovine in paroplovbe. Ustvariti moramo slovenskega pomorščaka, ki naj nam odpre pot do svetovne trgovine.

Naš narod je varčen in dobro štedi. Toda 319 milijonov kron našega denarnega premoženja upravljajo nemške in italijanske hranilnice na našem ozemlju, dočim imajo naše hranilnice v svoji upravi komaj dobrih 100 milijonov kron. Kdor pozna moč in vpliv hranilnic na razvoj narodno-političnega gospodarstva, uvideva potrebo ojačenja naših hranilnic, v katere naj se steka denar slovenskega hranilca.

Tudi poročilo, podano v odseku o prometnih sredstvih, zahteva, da se nacionalizirajo železnice in sploh vsa občila. Ker pa so ti gospodarski faktorji ne le zasebne, marveč v prvi vrsti javne važnosti, zahtevamo, da preidejo v last in upravo celokupnega naroda.

Poleg nacionaliziranja gospodarstva je druga temeljna točka našega narodnogospodarskega programa, zahteva po demokraciji gospodarstva. Hočemo, da se dosedanja individualistični in nesocialni sistem v marsikaterih točkah umakne socializaciji narodnega gospodarstva.

Dosedanja gospodarski državni red je v Avstriji slonel na močeh nemških in madžarskih mogulov, na izključni moči velekapitala, ki je izkoriščal državo in prebivalce. Posluževal se je zakonodaje, carine ter kartelov in trustov. Trideset milijonov kron smo imeli Slovenci vsako leto več izdatkov, kot bi jih imeli, če bi ne bila carina napravljena edinole na korist nemških in madžarskih mogulov. Posledica je bila, da so izžemali nemško in madžarsko meščanstvo in visoka aristokracija skoro ves prihranek našega naroda ter jih spravili v tujino. Ako bi ostalo teh 30 milijonov kron v deželi, bi si ustvarili v zadnjem desetletju veliko narodno industrijo. V Jugoslovanski državi mora prenehati ta preselitev prihrankov, ki morajo ostati doma ter ploditi rodno zemljo. Dosedanja avstrijski gospodarski sistem je gledal samo na osebni dobiček podjetnika in se ni prav nič oziral na koristi delavstva in konsumenta. V smislu demokratičnih načel bo naša država varovala delavstvo in konsumenta pred izkoriščanjem potom kartelov in trustov. Umevno pa je, da gre tudi podjetniku primeren zaslužek in dobiček, ki mu ne izpodbije veselja za delo.

JDS. pa ne zahteva v jugoslovanski državi le varstvenih zakonov, marveč hoče, da se tudi s pozitivno zakonodajo dviga produktivnost naše zemlje.

Vsled ekstenzivnega gospodarstva je znašala vrednost našega človeškega dela na naši zemlji 260 milijonov kron, vrednost surovin približno ravno toliko, tako da je znašala vrednost celotne produkcije na naši zemlji letnih 520 milijonov kron. Če bi se na primer pečali samo s tekstilno industrijo ter podelali za 260 milijonov kron surovin, bi znašala vrednost letošnjega dela ne samo 520 milijonov kron, ampak 650 milijonov kron. Če bi se pa posvetili sami železni industriji, bi ne zaslužili nič manj kot 1300 milijonov kron.

Vsled slabega obdelovanja se je pridelalo na naš zemlji jako malo, veliko premalo. Strokovnjaki so mnenja, da se da, če bi država potom zakonodaj pametno pospeševala kmetijstvo, pri nas visoko dvigniti njega pridelke, in sicer tako, da bi znašal celih 70 milijonov kron več kakor do sedaj. Do sedaj je znašala produkcija naše zemlje komaj 370 milijonov kron. Iz tega je videti, kako velikanskega pomena je intenzivno poljedelstvo za dobrobit prebivalstva. Intenzivno obdelovanje naše zemlje pa se da izvesti le, ako preidejo fidejkomisi v roke našega malega in srednjega kmeta, JDS. je za to, da se poveča posestvo našega malega in srednjega kmeta. Njegova dolžnost pa je zopet napram narodu, da pridelaja na svoji zemlji več, kot je pridelal do sedaj. Potom zakonodaje bo treba dvigniti plodovitost polja, travnikov in gozdov. Država bo morala tudi skrbeti za uredbo notranje in zunanje trgovine tako, da bo z lahkoto vnovčil kmet vse pridelke, ki jih ne porabi doma.

Podjetja, ki so v javnem interesu, naj prevzame, kakor rečeno, javna uprava. V sedanjem tehniško - produkcijskem sistemu pa je mnogo obrafov, ki ne uspevajo, v državni in drugi javni upravi. Tu bo imel privatni kapital dovolj torišča. Raditega smo za to, da podpira vlada veleindustrijo in veletrgovino, zlasti v tistih panogah, za katere je naša zemlja ugodna. Zavedamo se, da krije naša zemlja še nebroj zakladov, ki jih more dvigniti osebni kapital. Nanj čakajo produkcija železnih surovin in polsurovin, papirnice, tekstilna industrija, premogovniki itd. Industrija in trgovina naj se razvije tako mogočno, da bo zmogla konkurence na svetovnem trgu.

Država mora skrbeti, da bodo naša podjetja na naši zemlji trg za svoje produkte bodisi na

domačih tleh ali v tujini. Z zakonodajo, transportnimi tarifi itd. bodo dosegla ta cilj. Zdi se mi, da ne sezem previsoko, ako cenim, da bi se na ta način dvignila produkcijska vrednost industrijske produkcije za 40 do 50 milijonov kron na leto.

V smislu socializacije premoženja zahtevamo, da bodo mogli tudi najrevnejši sloji naroda, ki sodelujejo na produkciji dobrih narodnega premoženja, preskrbeti si neobhodne potrebščin, kakor kruh, zabelo, krompir, obleko, obutev, razsvetljava in kurjavo v zadostni množini. Ti predmeti morajo biti kar najboljši kup. Takih predmetov se ne sme obdačiti in transportni tarifi zanje morajo biti posebno nizki. Ne stojimo na stališču socialnih demokratov, niti na stališču boljševikov kot narodna stranka hočemo skrbeti za to, da bo tudi delavec užival delo svojih rok.

Odsek je prišel do prepričanja, da je združna oblika najpripravnejše sredstvo za pospeševanje gospodarstva v naši državi. Nad 900 združnih poslužuje sedaj samo na Slovenskem, kjer je čez 200.000 članov deležnih združnega gospodarstva. Že iz tega sledi nepobitno dejstvo, da je združna organizacija zlasti za našega kmeta in za našega obrtnika v resnici najprimernejša gospodarska oblika. Odsek je mnenja, da se mora združništvo izločiti iz borb političnega življenja. Razven tega predlaga odsek, da naj se združništvo koncentriira. Osrednja zveza vseh združnih naj izbere odbor, ki bo vodil vse združne zadeve strogo po gospodarskih načelih. Združna oblika je na mestu posebno tam, kjer je treba razmeroma malo kapitala in mnogo delavnih moči. Primerna je posebno za kmetijstvo in obrt ter tudi nekatere industrije. Poleg združništva ostane kapitalu, kakor že omenjeno, še dovolj široko polje za udejstvovanje v industriji in trgovini.

Zalostno dobo imamo za seboj Slovenci. Obmorski narod smo, naša zemlja je bogata prirodnega bogastva, naš človek je marljiv in nadarjen in vendar smo primorani žalostni zreti nazaj, ko smo bili le hlapiči tujih gospodarjev in ko je bil naš narod narod sužnjev. Mar je čudno, če danes tako hrepenimo po svobodi in po samostojnosti? Hočemo državo prostega naroda. Naš gospodarski program je tak, da dá vsakomur priliko, razvijati vse svoje telesne in duševne moči in mu ustvariti življenje, vredno človeka.

Kakor je Neemiaš — ko je slišal, da židovski otroci govore napol azotski in ne razumejo židovski — otroke klohtal in pretepjal, prav tako bi zaslužili zdaj klohtati Pražani in drugi Čehi, ki govore napol češki, napol nemški! (Velja še dandanes tudi za Slovence in Slovenke.)

Jan Hus (1369—1415).

Ob Soči.

O splošni vrnitvi beguncev smo čuli nedavno uradno vest, da se imajo vrniti vsi begunci domov, da se za nje postavijo v bližini razbitih domov stanovanja po barakah in se bo za vse te »kolonije« skrbelo tudi glede prehrane. Morda se bo potem kako boljše uredila prehrana, sedaj je arovizacija povsodi tako slaba, da slabša biti ne more. Ako pa ne mislijo resno preskrbeti prebivalstva s prehrano, potem je boljše, da bi ostali begunci še nekaj časa, kjer so, kajti ako se bodo oblasti v resnici zanašale le na naš pridelek in bi takorekoč samo poglale begunce domov, potem mora nastati splošna lakota ob Soči. Vsak si želi na svojo domačijo, saj je begunstvo skrajno kruto; ali država naj poskrbi za svoje trpine po človeško. Opozarjamo svoje poslance na nameravano splošno vrnitev beguncev, da se uredi tako, da bo koristna in ne škodljiva.

Odvetniki prihajajo v Goričo. Naznanilo jih je že več svoj prihod. Pred kratkim se je vrnil odvetnik dr. Fran Gabršček.

Vojaške rekvizicije pridelkov na Goriškem prepovedane. Deželni odbor je dobil na mnogostransko prizadevanje končno obvestilo vojaškega poveljstva, da vojaštvu pritiče pravica do pridelkov samo na čisto vojaških zemljiščih ali takih, ki so bila oddana vojaštvu v obdelovanje. Ves drugi pridelek pa pripade v območje ministrstva za prehrano. Vojaške rekvizicije pa so povsem prepovedane. To se sliši prav lepo, samo če bo tudi res vse tako. Goriška strada in gotovo potrebuje zase svoj pridelek, toda doslej se je izvozila že lepa množina raznih pridelkov iz Goriške proti

severu. To mora nehati. V tej zadevi pa treba posebno paznosti pri naših voditeljih in pri uzeželnem odboru.

Nove cene za kruh in zmeltine v Primorju. Po odredbi tržaškega namestništva se določajo sledeče enotne cene za podrobno prodajo zmeltin in kruha za Trst in okolico, Goriško - Gradiščansko in Istro pro kg: krušna moka 1.16 K, moka za kuho, pšenični zdrob, celotna krušna moka, turščini zdrob, enotna moka (moka za prodajo), ješprenček, ovsen riž, prosena kaša, ajdova kaša 1.70 K, moka za peko (ogrška) 2.76 K. Gori navedene cene se zamorejo za ozemlje Goriške in Gradiščanske in Istre za občine, ki ne leže ob železniških progah, zvišati največ za 6 vin. pri kg. Višino te doklade v posameznem slučaju določa politična okrajna oblast s razglasom in sicer na Goriško - Gradiščanskem sporazumno z deželnim kmetijskim uradom v Gorici, v Istri sporazumno z nakupovalnico deželne upravne komisije za Istro. Krušna cena za Trst in okolico, Goriško - Gradiščansko in Istro se določa za kg 1.40 K.

Delovanje stavbnih ekspozitur. Iz poročila ministrstva za javna dela posnamemo, da je delovala stavbna ekspozitura v Gorici v mesecu aprilu in maju tako - le: Imela je 170 delavcev, nabavila je orodja za kovače in mizarje v vrednosti 11.000 K in nabrala mnogo orodja po Grojni, Ločniku in Dolu, nabavila je dva vagona apna in dva vagona cementa, od vojaške uprave je prevzela 921 barak, popravila je v maju 45 poslopij, vsega skupaj dotle 189, izvršila je pospravljala dela in poprave v opekarnah v Biljah in Krmini, 1. junija se je pričelo izdelovanje opeke, v obratu ima dve mizarski in eno kovaško delavnico. Stavbena ekspozitura v Gorici imela velik delokrog. Ekspozitura v Ronkih je imela 188 delavcev, v Gradišču 323, v Trziču 400; tako je prva popravila v maju 50, vsega skupaj 129 hiš, druga v maju 118, vsega skupaj 369 poslopij, tretja v maju 36, skupaj 176 poslopij. Vse drugo delovanje teh treh ekspozitur je tudi jako obsežno. Iz teh kratkih podatkov se vidi, kako se na furlanski strani vrši onovljevalno delo vse hitreje in lepše kakor na slovenski. Nemci vodijo obnovljevalno delo na Goriškem in Nemci imajo s strani vlade točna navodila, kako jim postopati na eni in kako na drugi strani. Da se točno ravnajo po dunajskih navodilih, to nam kažejo številke iz obnove in to čutimo na sebi vsak dan hujše. Ekspontentje nemške proti Adriji stremeneče politike morajo delati za ugodno razpoloženje med laškimi prebivalstvom, s katerim bi se mogli Nemci svoj čas izborno okoristiti. Pa naj le delajo, kakor hočejo, Slovenci vztrajamo na svoji zemlji, delamo in popravljamo, imajoč to zavest, da bo slovenska Goriška dobro popravljena kljub ysemu nagajanju. Rojaki, glave po koncu, delajmo kljub vsem peklenskim oviram in zmagali bomo...

Koliko bo pridelka na Goriškem? Gospodarski strokovnjaki sodijo, da more pridelati Goriško - Gradiščanska letos največ 200.000 kvintalov moke za kruh in polento, okoli 100.000 kvintalov krompirja in 70.000 kvintalov sočivja. Kravjega in kozjega mleka je mnogo premalo. Sadja bo tudi razmeroma malo. Ako bi ostal ves pridelek v deželi, bi zadostoval komaj za tri mesece za 200.000 prebivalcev. Dežela je brez masti, brez sladkorja, petroleja, sveč, mila itd. In iz te uboge dežele naj bi se sedaj izvažali pridelki? Nastopila bi taka lakota, da bi ljudje kar cepali po tleh. Ljudski zastopniki, energično delo!

Namen naše slovanske politike je, privesti vse zapadne slovanske narode do združenja in v tem združenju zagotoviti vsakemu iz njih svobodo, samostojnost in procvit narodnega življenja. Ker je večina teh narodov v Avstriji, je s tem olajšana rešitev tega vprašanja. Moramo namreč delati na to, da se Avstrija preuredi tako, kakor je potrebno za nas, da bi si tudi drugi narodi izven Avstrije želeli zveze z nami.

K. Havliček, 1851.

XXIX. redna velika skupščina družbe sv. Cirila in Metoda.

V nedeljo 11. avgusta t. l. se je vršila številno obiskana velika skupščina družbe sv. Cirila in Metoda v Narodnem domu v Ljubljani. Prvomestnik Andrej Senekovič je v kratkem nagovoru podal vse težave, ki se je borila z njimi družba tekom vojne. Bila je prisiljena, porabiti ves svoj razpoložljiv denar, tako da nima danes nobenega drugega premoženja razven posestev. Po običaju se spominja vseh, ki so delovali za družbo in članov, ki jih je ugrabila smrt. Samoobsebi umevno se smatra obenem za zvesto pristašinja jugoslovanske deklaracije. Pri volitvah je bil soglasno zopet izvoljen v vodstvo Andrej Senekovič. Istega je družba na predlog dr. Ivana Tavčarja izvolila za svojega častnega člana. Skupščina je bila zaključena z opombo na vse navzoče, naj vrše dalje in neumorno svoje, za narod tako koristno delo. — Pripomnili bi par besed, kar se tiče nabiralnikov Ciril - Metodove družbe. Tekom vojne je bilo opaziti, da so ti zginjali z miz, kjer so jih imeli, ker so v današnjih nesigurnih časih prepozno zapadali zlobnim tatinskim rokam. — Upati je, da se zdaj po predruhači; tu se pač more družba zanašati na svoje podružnice, ki so znova pričele uspešno delo. Slovenci moramo pomisliti, da je Ciril in Metodova družba za nas brezmejno važna in da je zdaj, predno ne dobimo svoje države, edina, ki podpira, in večkrat sploh omogoča narodovo življenje. Nemci imajo v rokah — velike vsote denarja — kdo je pa obvaroval naš narod vendarle, da ni potonil v ponemčevanju? Ciril - Metodova družba je gradila tu sveto narodno delo in njene zasluge ne bodo zadnje pisane v zgodovini narodove hvaležnosti. Življenjska potreba naroda je, da ima Ciril - Metodovo družbo močnejšo kot sploh kdaj prej. Družba nima danes razven svojih posestev, kakor že omenjeno, nobenega denarja več. Treba je torej, da se delo zanjo potroji, da se vsak zave, da opravi s podpiranjem te družbe svojo prvo, plemenito dolžnost za cel narod. Zbirajmo sile, da bo telo krepko in zdravo učakalo boljših dni.

Pravica? Kdo je močan, njegova je. Toda mi nečemo pravice nasilstva, hočemo zgolj svojo prirodno pravico. Kar se je narodu, ki živi na tej zemlji, vzelo, to naj se mu vrne.

*Abditus
(Problemi malega naroda.)*

Vprašanja in odgovori.

I. K., Jarše.

I. Vojaške podpore dobivamo za tri osebe še vedno le po 2 K 10 v na dan. Kako priti do poviška?

Medtem ko ste imeli pravico le do dnevne podpore po 70 v za vsako osebo, imate od 1. avgusta 1917 nadalje pravico do 1 K 60 v, torej za vse tri skupaj po 4 K 80 v na dan. Ta povišek vam mora nakazati c. kr. okrajno glavarstvo uradno samo od sebe brez vsakršne Vaše prošnje in vam ga bo brez najmanjšega dvoma tudi nakazalo. Če nečete čakati, pa podrezajte na glavarstvu.

II. Kako dobiti od vojakov domov gospodarja, čegar mlín in posestvo vsled njegove odsotnosti propadata?

Vložite potom županstva na c. kr. okrajno glavarstvo prošnjo za daljši poljedelski dopust ali oprostitev.

F. B.—n v Š.

I. Moj mož je nadučitelj in mu je odpadlo vsled odhoda k vojakom nad 250 K postranskih dohodkov na mesec, a dobivam vendar zase in za troje otrok le po 3 K podpore na dan. Prošnja za povišek je bila odklonjena, češ, da imamo še vedno okoli 4000 K letnih dohodkov.

Če vam je priznala podporna komisija prvotno podporo po 3 K na dan, vam mora priznati po zakonu z dne 27. julija 1917, št. 313 dr. zak.,

ki določa sploš. zvišanje podpor, tudi povišek. Če ste živeli z možem neposredno pred njegovim vpoklicem v skupnem gospodarstvu, ima vsaka oseba, ki prejema za njim podporo, od 1. avgusta 1917 nadalje pravico do podpore po 1 K 60 v na dan.

Pravico do te zvišane podpore imate kljub temu, da imate še skoro 4000 K letnih dohodkov. Zakon nikjer ne pravi, da nihče nima več pravice do podpore, da je le njegovo najpotrebnejše in najrevnejše preživljanje zagotovljeno, in nikjer ne postavlja enotnega kopita, po katerem bi se merilo zneske, ki se zadostujejo za preživljanje.

Ozirati se mora v vsakem posameznem slučaju na vse posebne razmere prošilčeve, na njegov položaj pred vpoklicem, na njegove prejšnje dohodke, na njegovo družabno stališče, na sedanjo draginjo itd., in potem presojati, ali z ozirom na resnični dejanski položaj v sedanjih časih res lahko še pošteno shaja.

Če ste imeli pred moževim vpoklicem nad 250 K postranskih dohodkov na mesec, a dobivate sedaj le po 90 K podpore, je jasno, da pri sedanjih draginjah ne morete shajati, kakor zamore sedaj sploh težko kdo shajati z manjšimi dohodki kakor jih je imel v prejšnjih cenenih časih. Pri vedno večji draginji se vendar ne morete naučiti kar čez noč živeti mesto s 7000 K samo s 4000 K bilo odveč dokazovati, da je preživljanje učitelja na leto! Vsled splošnoznane naravnost obupnega položaja vseh nastavljenecv s stalno plačo bi ske ali uradniške družine, ki ji je odpadlo skoro polovica dohodkov, res v nevarnosti!

Pomisliti je treba tudi, da lep del Vaših dohodkov porabijo že Vaš mož sam in dva sinova, ki jih imate pri vojakih, saj je znano, da potrebujejo vojniki vedno še pomoči z doma.

Če bi dobili zase in za Vaših troje otrok celotni prispevek po 1 K 60 v za osebo, boste imeli itak še vedno manj dohodkov kot preje in boste kljub podpori še vedno težje živeli.

Vložite pritožbo na podporno komisijo!

II. Ali bi dobila lahko poleg podpore za možem tudi podporo za sinom - strojnikom, ki nam je skoro vsak mesec pošiljal denarja?

Če ne znaša podpora za možem za vsako osebo celotnega zneska 1 K 60 v, dobite lahko podporo tudi za sinom, in sicer v tolikem znesku, kolikor vam je sin povprečno pošiljal. Zvišati se pa tega sinovega zneska po novejših zakonih ne da, ker je šel sin k vojakom po 1. avgustu 1916.

Podpora za možem in sinom skupaj za vsako osebo ne sme znašati več kakor po 1 K 60 v na dan.

J. K., Velenje.

Sem oženjen državni poduradnik in dobivam mesečno vojno podporo v razredu, določenem po zakonu pri dveh otrocih. Od meseca svečana imam tri otroke in mislim, da imam pravico do podpore v višjem razredu, ki jo določa zakon pri treh otrocih. Ker je najstarejši otrok nezakonski — od druge žene — mi je tukajšnji blagajnik to prošnjo odklonil, akoravno moram skrbeti za vse tri otroke.

Iz Vašega dopisa ni natančno razvidno, ali ste sedaj v civilu ali pri vojakih in ali imate v mislih vojne draginjske doklade za državne nastavljenca ali državni vzdrževalni prispevek za svoje vpoklicanih vojakov.

V prvem slučaju, ki ga smatramo za verjetnejšega, vsled rojstva tretjega otroka ne bi imeli pravice do draginjske doklade za državne nastavljenca v višjem (4.) razredu, določenem pri treh otrocih, ker zakon glede teh doklad nezakonskih otrok, torej pri Vas najstarejšega otroka sploh ne upošteva in daje enake pravice kot zakonskim otrokom le pastorkam in sodnijsko adaptiranim otrokom. Tudi doslej, ko ste dobivali draginjsko doklado v 3. razredu, država nezakonskega otroka sploh ni vpoštevala in ste prejimali doklado le za enega in ne — kakor mislite — za dva otroka, ker doklade po 3. razredu ne dobivajo le oženjeni državni nastavljenca z dvema otrokoma, temveč tudi taki s samo enim otrokom.

Če ste pa pri vojakih in vprašujete za svet glede vojaške državne podpore za svoje, nam morate še naznaniti, kdo in kaj sta oče in mati nezakonskega otroka, koliko je dolžan oče za otroka plačevati, ali in od kdaj je oče pri vojakih, ali in koliko dobiva otrok za njim podporo, od kdaj otroka Vi preživljate in ali ste ga morda sodnijsko adaptirali (vzeli za svojega). Če ste doslej res dobivali vojaško podporo že za dva otroka, torej tudi za nezakonskega, pa sedaj, ko se vam je narodil tretji (zakonski) otrok, ne gre za podporo najstarejšega (nezakonskega) otroka, temveč za Vašega najmlajšega zakonskega otroka, ki seveda mora dobiti celo podporo. V tem slučaju vam ni treba drugega, kakor da naznanite otrokovo rojstvo podporni komisiji.

Kako treba sestavljati prošnje za oprostitev (reklamacije)?

Oprostitev. Iz poslanskih krogov smo dobili sledeče pojasnilo:

Za urgence v oprostitilnih zadevah je po-

trebno: 1. Ime (natančno); 2. rojstni letnik; 3. šarža pri vojakih; 4. ako dotičnik še služi, ali je dodeljen že kakemu oddelku, njegov natančen vojaški naslov (zadnji, oziroma za časa vložitve prošnje); 5. kraj (vas, občina, okrajno glavarstvo, dežela) pristojnosti; 6. ako je dosedaj že oprostjen, termin, do katerega je oprostjen, dan in številka dotičnega odloka, oziroma prepis odloka samega; 7. dan in številka, pod katero je bila prošnja in od katere oblasti (okrajno glavarstvo, deželna vlada itd.); 8. na katero ministrstvo je šla prošnja; 9. posebnega uvaževanja vredne okoliščine, radi katerih je oprostitev v javnem interesu potrebna. Ako ni gorenjih podatkov, je vsako posredovanje težko ali pa popolnoma brezuspešno, kajti v takem slučaju pride k nerešeni prošnji še urgenca, ki je tudi ministrstvo ne more takoj rešiti: delo se kopiči, uspeha pa ni. Prošnje rešuje ponajveč domobrasko ministrstvo. One prošnje, ki gredo na poljedelsko ministrstvo, se odstopajo v končno rešitev domobraskemu ministrstvu. Ako je dotičnik na bojnem polju, odloča o zadevi vrhutega še armadno poveljstvo. Enako pri častnikih. Pri rojstnih letnikih 1898, 1897, 1896, 1895 in 1894 oprostitev ni dopustna. Prošnje za oprostitev morajo vlagati le interesi sami, njih domači, občine ali kaka druga javna oblast. Poslanci neposredno tega ne morejo storiti. Isto velja tudi glede prošnje za dopuste. (Te se pošlje najboljše pristojno poveljstvo, kateremu je dotičnik podrejen.) Dopisi, rešeni. Z vprašanjem na take nepopolne dopise ki ne ustrezajo gorenjim pogojem, ostanejo ne se zgubi mnogo časa in uspeha pri stvari sami. Opozorjamo na zgorajšnje posebno gospode župane in občinske tajnike, da v interesu stvari to pojasne vsem interesiranim.

Nikoli prej kot tekom te vojne se ni tako široko razmahnila, tako visoko dvignila kulturna sila našega naroda! V teh časih nasilja, ponižanja in krivice, v teh časih krvi, solzi in gladi se je narod in v njem vsak posameznik bridko zavedel svojega suženjstva; zavedel se je narod sramote svojega ponižanja, zavedel se je posameznik svojega golega beraštva, svoje odvisnosti od tujca. In vsakemu med vsemi je srce zakoprnelo po rešitvi iz te mlake in gnilobe, roke so hrepenče segale po nečem višjem, po svetlobi, dobroti, lepoti.

Ivan Cankar
(na predavanju 1. junija.)

Gospodarstvo.

Zopetno zvišanje vozni cen na državni železnici. Državne železnice pripravljajo za jesen zopetno zvišanje osebne tarife, in sicer v izmeri zadnjega zvišanja.

Kmet in zemlja. Mali kmet svojo zemljo, ki jo je podedoval po očetu ali kupil ali kako drugače pridobil, obdeluje sam s pomočjo svoje družine. Njegova posest je torej opravljena, ker je koristna vsem in pa zato, ker jo opravičuje osebno delo lastnikovo. Veleposestnik pa svojega posestva ne obdeluje sam; četudi bi ga hotel, ne more, ker je preobširno. On daje svojo zemljo v zakup ali pa jo pušča obdelati po svoji služinčadi in svojih nastavljenih. Čisti dobiček tega tuje dela je njegov. Pri nas, kjer se vsled pomanjkanja zemlje potika na stotisoče naših ljudi po tujini, taka posest ni opravljena, ker je celoti v škodo. Zemlja bodi tega, k' jo sam obdeluje!

Veleposest in kmet. Pri nas med Slovenci je zemlja razdeljena ponajveč na male in srednje kmete, ki imajo povprečno 5—10 hektarjev. Take male kmetije ne morejo prerediti družine, ako je količkaj številna. Eden od otrok prevzame posestvo po očetu, drugi si morajo drugje poiskati dela in jela. Tisti, ki posestvo prevzame, mora izplačati svoje brate in sestre in največkrat prevzeti na svoje rame tudi izgovorjeni užitek svojih staršev in časih tudi kakšnega sorodnika, ki je pohabljen ali za delo nezmožen. S tem je posestvo že obremenjeno in navadno je moral gospodar za nekaj let v Ameriko, kjer je moral pridelati in prihraniti toliko, da je ta bremena odplačal. Največkrat se to ni povsem posrečilo in kmetija je prišla na boben, ena za drugo. Povprečno se je pred vojno vsako leto le na Kranjskem prodalo nad 300 kmetskih posestev na sodnih dražbah.

Nasprotno pa vidimo, da imajo med Slovenci veleposestva veliko zemlje, na kateri bi mogli živeti tisti, ki jih domače kmetije ne morejo preživeti. Nad 200.000 hektarjev zemlje je pri nas v posesti 150 veleposestnikov, ki imajo več kot 500 hektarov. Več ko 300.000 hektarov zemlje služi pri nas zgolj zemljiškim rentirjem. Zato je treba, da se zemlja tudi pri nas potom zakonodaje pravičnejše razdeli.

Kmet in naše gospodarstvo. Letne dohodke vsega slovenskega naroda smo pred vojno cenili na 550 milijonov kron. Od te svote jih je zaslužilo kmetijstvo 370 milijonov. Kmet je torej najvažnejši stan slovenskega naroda. Njemu je torej treba pomagati, kadar je v stiskah, naj velja kar hoče.

Črne bukke kmetijskega stanu. Leta 1915, torej v drugem letu vojne, so našli na Kranjskem 27.153 konj, 226.977 glav goveje živine, 177.300 prašičev. Na Štajerskem 62.408 konj, 683.443 glav goveje živine, 836.520 prašičev. Na Koroškem 30.020 konj, 222.383 glav goveje živine, 185.595 prašičev. Danes so kmetijski hlevi skoro prazni. Kdo bo prihodnje jesen oral — Bog vé! Čas se tako vrti, da bodo zopet ljudje vlekli pljug in brano. Ponekod se je to že letos lahko videlo.

Olivno olje pridelujejo v Avstriji zgolj jugoslovanske dežele. Leta 1914. se ga je pridelalo v Avstriji 46.318 meterskih centov. Lansko leto se ga zaradi suše ni pridelalo veliko. Ponekod v Istri ga je pridelal kmet le 5—6 litrov, med tem ko ga je normalno 50 litrov. Zato je olivno olje letos tako drago; za en liter se zahteva že 100 K. V mirnih časih je bil ta najvažnejši pridelek našega primorskega kmeta skoraj zastoj.

Zavarujte se! Zvišajte zavarovalnino! Prišel je čas, ko kmet začena spravljati po vrsti svoje pridelke, seno, žito itd. pod streho. Ob letnem vremenu je vse bolj suho, posebno slamnate strehe, lesena poslopja. Vse se lažje vžge. Zato treba premisliti, kaj se lahko komu zgodi, če nastane požar. En posestnik je zavarovan, drugi sploh ni in je lahko vsak zelo prizadet. Premislimo slučaj, da se je kdo zavaroval pred vojsko na 10 let! Cena poslopja je bila 5 ali še večkrat nižja kot danes. Lepa oprava za kmečke razmere je veljala 2000—3000 K, a danes je ne dobiš za 15.000 K. Ena krava je bila 200 do 3000 K, danes jo komaj kupiš za 2000 do 3000 K. Kaj pa konji, prašiči itd.? Seno je stalo 4—5 K, danes maksimalna cena 25 K. Tako so se vsi predmeti podražili. Tudi poslopje se je pred vojsko poceni zgradilo. Sedaj ne dobiš niti opeke, apna, cementa in še manj železa in opreme iz medi in bakra. Pogorelec bi bil primoran ostati pod milim nebom in čakati usmiljenja ljudi. Nihče naj se ne zanaša na pomoč gasilnih društev, ker danes gasilcev sploh ni doma, — skoro vsi so vojaki —, drugi pa niso tako spretni, ker so že stari ali še otroci; gasilno orodje je večinoma med vojsko zarjavelo, cevi so preperle in na popravilo ali nadomestilo ni mogoče misliti, ker ni materiala in obrtnikov; če je slučajno vse v redu, se lahko zgodi, da ni doma konj, ker jih sploh primanjkuje in je vse dobre konje pobrala vojska. Ljudstvo je postalo med vojsko bolj neusmiljeno, maščevalno, matere preobložene z delom, na polju ne morejo svojih otrok tako dobro nadzorovati in so požari na dnevnem redu; včasih še vode manjka, ali pa je predaleč. Da ne bo vsak sam svoje nesreče kovač, naj se zavaruje proti ognju in sicer tako visoko, da bi v slučaju nesreče za izplačani zavarovalni znesek poplačal vse svoje izdatke, kateri bi bili v sedanjih razmerah precej visoki. Slovenski kmetje, ne obračajte se na nobene tuje nemške zavarovalnice, ampak le na domače! Zavarovanje naj se sklene na dobo do odpovedi, dokler bodo pač trajale sedanje razmere.

Gosem škodljive rastline so oleandri, ki jih vsepovsod vidimo v pozno jesen stati na

dvoriščih ali pred hišami v velikih čebrih. Gosi jih imajo menda še posebno rade, toda vse, ki so jedle njihovo listje, so poginile.

— Koliko milijonarjev je v Ljubljani? Po uradnih izkazih šteje Ljubljana sedaj 42 milijonarjev. Med nje so šteti zasebniki in zavodi, ki imajo tu svoje sedeže. Koliko je razven teh milijonarjev, ki so priznali svoje premoženje, še takih, ki ga še skrivajo, ni dognano.

Harmonija v političnem in gospodarskem življenju mora biti prvi ideal, pa tudi prvi cilj naše Jugoslovanske demokratske stranke!

Dr. Ivan Tavčar.

Politične vesti.

— Naročnikom, kupovalcem in prijateljem »Domovine«. 12. julija nam je c. kr. policijsko ravnateljstvo ustavilo »Domovino« za nedoločen čas, včeraj pa nam je dostavilo dovoljenje, da naš list zopet lahko izide. Naročniki in drugi naj nam odpuste, ako jim nismo utegnili sporočiti, kaj in kako se je zgodilo z listom. Tudi nam je bilo zelo žal, da nismo mogli iziti. Naglica, s katero smo izdali današnjo številko, naj bo prijateljem v dokaz naše resne volje nadomestiti zamujeno. Veseli nas, da smo zadnje tedne prejeli toliko tolažilnih in bodrilnih pisem. Vsem, ki so z nami sočustvovali, vstrajali in potrpežli; iskrena hvala! Radujemo se vsi skupaj, da je za »Domovino« zopet prišel vstajenja dan!

— Ustanovitev »Narodnega sveta«. V petek, dne 16. in soboto, dne 17. t. m. se vrši v posvetovalnici ljubljanskega mestnega magistrata ustanovno zborovanje »Narodnega sveta«, ki ga ves narod že dolgo prav željno pričakuje. Na dnevnem redu tega vevvažnega posvetovanja je sestava N. S. in izvolitev predsedstva ter odsekov. Določila se bo smer delovanja. Izmed 52 članov, ki naj jih ima N. S. v tostranski državni polovici, ima S. L. S. 18, J. D. S. 10 zastopnikov. Socijalni demokratje imajo na razpolago 3 mandate. Ostala mesta N. S. odpadejo na Primorje in Dalmacijo. Za predsednika N. S. bo izvoljen poslanec dr. Korošec.

— Zborovanje Jugoslovanskega kluba v Ljubljani. V soboto, dne 17. avgusta ob 3. popoldne se vrši v Ljubljani seja Jugoslovanskega kluba. Dosedaj je klub še vedno zboroval na Dunaju, to pot pa si je moral brezdomno iz važnih razlogov izbrati Ljubljano kot zborovalno mesto. Znano je, da so med vojno poljski državni poslanci sklepali najbolj odločilne in za svoj narod najpomembnejše stvari na svoji lastni zemlji v — Krakovu. Seja »Jugoslovanskega kluba« v Ljubljani bo vevpomembna tudi radi tega, ker se je udeležijo tudi zastopniki poljskega in češkega naroda. Izmed Poljakov prideta v Ljubljano poslanca Glombinski, bivši minister ter grof Skarbek. Čehi pridejo polnoštevilnejše. Načeluje jim predsednik Češkega svaza poslanec Staněk, ž njim pa pridejo poslanci Tusar, Soukup, Kalina in drugi. Razume se, da se udeležijo posvetovanj Jugoslovanskega kluba tudi bratje Srbi in Hrvati. Priglašena sta še dr. Srgjan Budisavljević in dr. Kokej iz Zagreba. Ljubljana se pripravlja na prisrčen sprejem gostov, ki pridejo po večini iz severa z brzovlakom v petek zvečer.

— Tudi hrvatsko-srbska koalicija za ujedinjenje SHS. V seji hrvatskega sabora dne 4. m. m. je govoril poslanec dr. Dušan Popović, eden izmed voditeljev hrvatsko-srbske koalicije ter se je imenom stranke odločno izjavil za ujedinjenje Slovencev, Hrvatov in Srbov. Odklonil je rešitev jugoslovanskega vprašanja brez Slovencev in proglasil, da je jugoslovansko vprašanje danes že svetovno vprašanje. Našega ujedinjenja ne more nihče več zadržati. Ideja edinstva bo zmagala, zato izjavljam odkrito, pred licem vsega naroda, da sem jaz Hrvat, Srb in Slovenec — če hočete, ne eno, ne drugo, nego sem pravi in prepričan Jugo-

slovan! — To je jasen odgovor koalicije na razne nemške in madžarske ponudbe da se ustvari Jugoslavija le za Srbo-Hrvate, a brez nas — brez Slovencev.

— Dalmatinske politične stranke enotno organizirane. Dne 2. m. m. so se združile vse hrvatske in srbske stranke v Dalmaciji v enotno bojno organizacijo za svobodo in neodvisnost slovenskega, hrvatskega in srbskega naroda. V skupnem odoboru so zbrani zastopniki troimenega naroda, ki so izjavili, da so složni v sledečih načelih: 1. Nevarnost zgodovinskega časa, ki ga preživljamo, skupnost pretrpljenih progono in nesreče, vsem znane nakane naših narodnih sovražnikov, neperjene naravnost proti našemu narodnemu obstanku, so že zbrisali vse stranke in njih razlike in duševno zedinile vevkupno prebivalstvo Dalmacije v eni politični misli in enem političnem cilju: etniško edinstveni narod Srbov, Hrvatov in Slovencev ima neoporečno pravico in dolžnost, da ustanovi svojo edinstveno, neodvisno državo. Zato pa smatramo za nujno edinstveno politično delo vsega dalmatinskega ljudstva, dokler ne bo dosežena ali vsaj zagotovljena dosega tega vrhovnega narodnega cilja, vsako cepljenje narodnih sil zaradi vprašanj druge vrste, ali vprašanj, ki danes niso aktualna, smatramo za škodljivo naši narodni stvari. 2. Izvoli se uprava Narodne organizacije v Dalmaciji Srbov, Hrvatov in Slovencev, obstoječa iz šestnajst članov, katero število se po potrebi lahko poveča s kooptacijo. Ta uprava bo vodila akcijo v smislu teh načel ter bo sodelovala ali v potrebi osnovala identično ali analogno akcijo za združevanje neodvisnih narodnih elementov v drugih naših krajih in bo v to svrhu odredila delegate Dalmacije za morebitni občni Narodni svet Srbov, Hrvatov in Slovencev. Združenje narodnih sil v Dalmaciji naj bo vzgled tudi političnim strankam na Hrvatskem in v Bosni! Kar je poštenih nesebičnih Jugoslovancev, naj se strne v enoto, vsi drugi izginejo sami v svoji sramoti in narodni izdaji!

— Nemci in Jugoslovani. Te dni je prinesel dunajski »Neues Wiener Tagblatt« članek iz peresa dr. Blasla, ki je zanimiv, ker je dokaz, da se najde vendarle še avstrijski Nemec, ki zna dandanes pametno misliti. Dr. Blasel trdi, da je velika napaka avstrijske politike, če se misli, da je možno pridobiti lubezen narodov s potlačevanjem in izrazi sovražstva. »Mi Nemci bi morali to že vendar spoznati ter se tega odvaditi,« pravi. »Se noben narod na svetu, niti najmanjši, ni bil popolnoma zatrt po nasprotniku in čeprav je bil ta še tako nasilen, se mu ni dal noben narod iztrebiti. Niti Anglija ni mogla svojih Ircev, niti Rusija svojih Poljakov, Ukrajincev ali Fincev iztrebiti s sveta — nasprotno, ti so v primernejem trenutku dvignili glave ter so se pridružili sovražniku. Ti vzgledi bi morali tudi avstrijskim državnikom odpri oči. Saj ni bilo možno niti Židov izgnati iz družbe s sveta, čeprav so jih nad 2000 let zasledovali najmočnejši narodi.« Dr. Blasel trdi, da bi »sporazum med Nemci in Jugoslovani ne bil tako težak ter bi koristil na obe strani! Le hoteti treba in ne zapirati oči pred to možnostjo.« Če hoče Avstrija prospevati v bodočnosti, trdi dr. Blasel, bi morala dobiti obliko današnje Švice: vsak narod naj bi imel svojo vladu, svoj lastni kanton — vsi kantoni skupaj pa naj bi tvorili skupaj avstrijsko cesarstvo. »Današnje stanje se je preživelo ter se ž njim ne da več vladati. Treba je imeti najprej mir doma, potem bo vsak sovražni naklep od zunaj brez uspeha.« Pametne besede osamljenega Nemca.

Vse to, kar se godi, ne more nas odvrniti od dobro premišljene, od narave in zgodovine določene poti — in tudi če vlada v svoji zaslepljenosti nam in sebi škoduje, mi bomo dosegli svoj cilj, ker ne more biti drugače.

Havliček.

Politični pregled.

Kakor znano, je bil podal ministrski predsednik Seidler koncem junija ostavko vsega kabineta, ki je pa cesar ni sprejel, ker je bilo še vendar nekoliko upanja, da bi utegnili Poljaki odnehati od svojega stališča, da tedanji vladi ne dovolijo državnih potrebščin. Med tem je pričel delovati ves vladni in ves nemškonacionalni aparat. Nemški nacionalci so zagnali začetkom julija velikanski krik. Na svojih Volkstagih so proglasili, da parlamenta ne bo, če ne ostane na krmilu Seidler in slišale so se še mnogo, mnogo hujše besede, zraven pa so bili nemški nacionalci zagnali krik, da se širijo o cesarski dvojici obsojanja vredne govornice, z očitnim namenom, podtakniti te govornice Slovanom. Vsega tega hrupa se ni nikdo ustrašil in očitanja, ki bi jih bili radi obesili Slovanom, so obvisela na nemških nacionalcih samih. Seidlerjeva pogajanja niso šla niti za korak naprej in opozicijske stranke so odklonile sodelovanje z vlado, ki je kriva vsega notranjega razdvoja države. Češki svaz je celo sklenil predlagati parlamentu obtožbo ministrstva Seidler zaradi njegovih odredb glede razdelitve Češke v češka in nemška okrožja ter zaradi kršenja ustave in zaradi persekucij. Še tik pred sestankom parlamenta, še v noči od 13. na 14. julij so se vršile konference, vse zaman, Seidlerjevi vladi je bila zapisana zadnja ura.

Dne 16. julija se je sestal parlament. Seidler je spoznal nevdržnost svojega položaja ter je sklenil izginiti s političnega pozorišča na način, ki mu ohrani vsaj ono peščico prijateljev, ki jih je bil zadnji čas priklenil na svoj voz. Nastopil je kot glasnik nemškonacionalnih teženj ter proglasil nemško smer v državnih poslih kot edino, ki je državi prijazna, kot edino, ki sme v bodoče vladati v državi. Nemški nacionalci so kar blazneli veselja nad temi »odločnimi« besedami ministrskega predsednika. Če pa je mislil Seidler, da je s tem povedal kaj novega in potrli slovansko delegacijo v državnem zboru, se je hudo motil. Par odgovorov, hladnih do mozga, nekaj izjav voditeljev slovanskih parlamentarnih strank, ki so naglašali neomajno vztrajanje pri svojih sklepih v prid svojih narodov, to je bilo vse, kar je dosegel Seidler na strani svojih nasprotnikov. Med tem so slovanski poslanci vlagali svoje interpelacije do vlade, ki so nadalje razsvetljevale krivično in protiustavno postopanje vlade ter so tvorile skupaj z že prej podanimi interpelacijami gradivo za obtožbo ministrstva. Pričelo se je prvo branje proračunskega provizorija v zvezi z razpravo o nujnih vprašanjih. Toda Seidler se ni hotel vdati in je vztrajal še vedno na svojem stolcu. Proračunski provizorij je bil odkazan odseku. V odseku so bili Nemci v manjšini in jasno je bilo, da bi proračunski provizorij nikdar ne bil našel pota nazaj v zbornico. Zato so pričeli Nemci v proračunskem odseku z obstrukcijo. In pogajanja so se zopet nadaljevala. Nad Seidlerjevo glavo so se zbirali med tem v parlamentu najhujši oblaki, ki morejo priti nad kakega državnika. Pričela se je razprava o ministrski obtožbi. Predno pa je prišlo do glasovanja, je 22. julija podal ministrski predsednik dr. vitez Seidler svojo demisijo, ki je bila sprejeta. Za oportunistične kroge v poljskem kolu so od odpadli s padcem Stürgkhove vlade povodi, da bi glasovali proti proračunu. Prišlo je novo ministrstvo Hussarek, kateremu je parlament na to dovolil proračunski provizorij. Novi ministrski predsednik dr. vitez Hussarek ni mogel več vztrajati pri ekstremno nemško nacionalnem stališču svojega prednika ter je proglasil v svojem govoru pravičnost vsem narodom in v jeseni novo ustavno reformo. V svoje ministrstvo je prevzel malone vse prejšnje ministre, samo oba poljska ministra sta zapustila svoje mesto ter sta stopila na njih mesto dva sekcijjskega načelnika. Toda tudi Hussarek ni držal besede, dane parlamentu, in eden njegovih prvih činov je bil, da je izdal ministrsko naredbo o ustanovitvi nemškega okrožnega sodišča v Trutnovu. Če je baron Hussarek mislil, da bo s politiko besedolomstva ustvaril v naši državi novo ero, se je zelo zmotil, kajti slovanske stranke so pripravljene sprejeti tudi tak nov način vladanja s hladnim preziranjem. Končno bo morala vendar priti vlada, ki bo spoznala resnične potrebe naše države, pred vsem potrebo enake

pravice za vse narode in potrebo odstranitve vsake nadvlade naroda nad narodom.

V hrvatskem saboru je prišlo tekom njegovega zasedanja sredi julija do senzacionalnih odkritij bana Mihajloviča o Frankovcih, ki so zahtevali za hrvatsko ne le komisarijat, marveč tudi uvedbo vojaškega režima ter skupaj z volunom dr. Sachsom izdelali denunciacije proti raznim članom hrvatsko-srbske koalicije, opirajoč se pri tem na falsificirane dokumente. Frankovci so sicer iz početka skušali zanikati to svoje početje, pozneje pa so morali priznati, da so dokumenti, predloženi od bana Mihaloviča, resnični.

Vojni dogodki.

Pet tednov vojne! Prejšnja leta smo se bili navadili, da se v sedmih tednih ni izpremenilo mnogo. Tudi v teh zadnjih sedmih tednih na zunaj ne vidimo na bojnih poljanah bog ve kako velikanskih izprememb, vendar pa so izpremembe v vojnem položaju tako velike, da bi jih smeli imenovati najbolj značilne od leta 1914 sem.

Italijansko bojišče. Po dogodkih ob Piavi se je po italijanski širokoustnosti pričakovalo, da bodo prodirale italijanske čete po benečanski ravnini in da izvrše velika bojna dejanja v tirolskem gorovju. Ali zgodilo se ni nič posebnega. Parkrat so Italijani s pomočjo Angležev in Francozov sunili v gorovju, niso pa mogli doseči nikakih znatnih uspehov. Sedaj se trudijo okoli Asiaga. Te dni so napadali od vasi Canove pri Assiagu do Cola Rosso na širini 10 km, istočasno tudi onkraj Brente pri hribu Asolonu, istotako brez uspeha. Ni dvoma, da se čutijo Italijani prešibki, da bi mogli sami izvršiti kako veliko ofenzivo, zato vedno čakajo in se zanašajo na druge, zlasti pa pričakujejo ameriško pomoč. Najbrže tako kmalu večjih odločilnih bojev v Italiji ne bo, pridejo pa, kdaj, tega pa ne pove noben vojaški prerok.

Italijanski letalci nad Dunajem. V petek zjutraj je vzletelo nekje pri Padovi v Italiji sedem letalcev na lahkih letalih v zrak, pluli so preko Gradeža, čez Koroško na Dunaj, vedno jako visoko 2000 do 3000 m. Bilo je megleno. Brez ovir so dospeli na Dunaj, tam so metali letake, v katerih vprašujejo Dunajčane, ali hočejo nadaljevati vojno in tako izvršiti samomor? En letak je podpisan po italijanskem pesniku d'Anunzio, ki je vodil ta nagel polet letalcev na Dunaj, dasi je mož že precej v letih. Eden izmed italijanskih letalcev se je moral pri Schwarzau spustiti na tla. To je poročnik Sarti. Drugi so odšli domov. V Ljubljani smo jih videli okoli 1/2. ure dop. v petek. Dunajčanje so bili umevno presenečeni po tem italijanskem obisku. Letala so bila najbrže ameriška.

Sredi julija se je pričela na francoskem bojišču velikanska ofenziva nemške armade, ki je v par dneh prodrla iz prostora med Aisno in Marno globoko skozi francoske postojanke do reke Marne in preko te reke. Tudi ob Marni se Francozom še ni posrečilo ustaviti nemškega prodiranja proti jugu in zdelo se je, da bodo Nemci razširili vrzel med francosko in angleško vojsko tudi proti zapadu. Namen nemškega armadnega vodstva je to očitno tudi bil, za to nam pričajo nad vse silni boji za važno strategično točko Chateau Thiery, ki so jo Nemci končno tudi zavzeli, in kar jim je omogočilo nadaljnje prodiranje preko Marne. Vodstvo ententnih armad, zbrano v generalnem štabu generala Focha, je to tudi spoznalo ter postavilo proti nemškemu sunku silne svoje rezerve, ki so nemški naval najprej ustavile ter potem pritiskale na nemško vojsko s tako silo, da se je morala polagoma umakniti zopet do Marne in potem v hudih večdnevni bojih do reke Vesle, levega pritoka Aisne. Francozom se je posrečilo v tem protisunku razbremeniti Reims ter zopet zavzeti Soissons. Pričakovati je bilo, da bodo Francozi in Angleži, katerim so se tu prvič pridružili tudi Amerikanci v velikih skupinah, hoteli stisniti ta del nemške fronte, kakor v kleščah, kar naenkrat pa smo slišali, da se je pričela na drugem delu fronte nova ofenziva, in sicer to pot v poglavitem angleška. Iz napol obkoljenega Alberta, izpred Amiens

in izza Montdidiera, ki je bil v nemških rokah, se je pričela nekega meglenega jutra silna angleška ofenziva, ki je vdrla takoj prvi dan v nemške artiljerijske pozicije ter imela tri dni uspehe, dokler ni naletela na nove, v naglici tja spravljene nemške rezerve. V poglavitem so dospeli ententne armade v tem sunku do pozicij, ki so jih imele pred nemškim umikanjem koncem marca t. l. Napredek na tem delu fronte znaša na najglobljem mestu kakih 25 km in ne presega mnogo te razdalje tudi ob Marni.

Na Ruskem so se dogodki zasukali prav nepričakovano. Že nekaj mesecev se je govorilo o češko - slovaški armadi, ki prihaja iz Urala in Sibirije. Ta armada je neprestano naraščala ne samo iz vrst Čehoslovakov, marveč je sprejemala v svoje vrste tudi kozake in vse sloje, ki so bili nezadovoljni z vlado boljševikov, ki jih dolže v Rusiji, da so izdali svojo domovino Nemcem. Tudi kmetje v Ukrajini, ki niso zadovoljni z rekvizicijami, se polagoma pridružujejo tej vojski ter se uresničuje Ljeninova beseda, da je čas žetve najusodnejši za Rusijo. Tako je vsa Rusija danes, kakor razburkano morje. Prodirajočih Čehoslovakov se je ustrašil boljševiški sovjet v Jekaterinburgu ter ustrelil dne 16. julija bivšega carja. Prej že, to je dne 6. julija, je bil v Moskvi umorjen od socialnorevolucionarnih pristašev nemški poslanik grof Mirbach, v Kijevu pa je bil umorjen dne 29. julija zapovednik nemških čet v Ukrajini gfm. Eichhorn. Medtem sta se izvršila v Rusiji še dva nadaljnja zelo važna dogodka. Angleži so izkrcali čete na skrajnem severu Rusije ter zasedli Murmanskovo železnico in Arhangelsk in prodirajo v smeri proti jugu. Na skrajnem vzhodu so se odločili Japonci, poseči v boj ter poslati skozi Sibirijo Čeho - Slovakov svojo vojsko na pomoč. Tudi Amerikanci, Kitajci, Francozi in Italijani se bodo udeležili te ekspedicije. Medtem takozvane češko - slovaške divizije neprestano prodirajo ter je tudi v Moskvi, Kijevu in Petrogradu položaj neznosen, zlasti ker so češko - slovaške čete zaprle vsak dovoz živil iz Sibirije. Zato je moralo priti tako daleč, da je sklenilo nemško poslanstvo preseliti se na varnejši kraj v Pskov, v ono mesto, kjer je bil lani prisiljen ruski car odpovedati se prestolu. Tudi boljševiška vlada se bo morala odločiti, da zapusti svojo sedanjo prestolico in se preseli v varnejše kraje.

Pri Bolgarih in Turkih se položaj bistveno ni izpremenil. Na turškem prestolu se je izvršila izprememba. Sultan Mehmed V. je dne 3. julija umrl, njegov naslednik je Vahid Eddin.

V Albaniji so pričeli Italijani z ofenzivo ter izpočetka prodrli od Vojuse do Semenija, kjer pa se je njih prodiranje ustavilo ter so bili vrženi tudi nekoliko nazaj. Od takrat je na albanski in makedonski fronti nekoliko bolj živahno.

Tedenske vesti.

— **Odkritje spominske plošče v Št. Janžu** se vrši v nedeljo dopoldne po maši in sicer na tamošnjem župnišču, kjer je umrl dr. Krek 8. oktobra 1917. Plošča je umetniško delo Dolinarjevo. Slavnostni govor govori pisatelj Finžgar. Ljubljanski gostje se pripelejo v Št. Janž z vlakom, ki odhaja iz Ljubljane v nedeljo ob 8. zjutraj. Za priredbo je veliko zanimanje v narodu, zlasti po Dolenjskem. Krekove slavnosti v Št. Janžu se udeleže tudi slovanski gostje in vsi člani »Jugoslovanskega kluba«.

— **Organizacija znanstvenega dela** je nujno potrebna. Izšla je prva dvojna številka »Časopisa za slovenski jezik, književnost in zgodovino«. List je po vsebini soroden publikacijam Muzejskega društva in Zgodovinskega društva za slovenski Štajer. Prva razprava je naravnost nadaljevanje razprav, ki so izšle v »Časopisu za zgodovino in narodopisje«. Zdi se mi, da je to cepljenje narodnih moči, gmotnih in duševnih. Že referent v »Ljubljanskem Zvonu« je izrazil upanje, da se razvije pri nas znanstvena akademija. Odločno moramo povdarjati potrebo takega zavoda, ki bi združil znanstveno delo. Za tak zavod si moramo pridobiti tudi gmotno podporo gospodarskih slojev: posestni-

kov, trgovcev, obrtnikov in industrijcev. Pičlo število naše inteligence ne more vzdržati vseh teh razcepljenih podjetij. Vedno in povsod najdemo ista imena: pri Slov. Matici, pri Slov. Solski Matici, pri Muzejskem društvu, pri Zgodovinskem društvu za slovenski Štajer, pri dijaških podpornih društvih v Gradcu, Pragi in na Dunaju, a povsod razmeroma malo imen iz pridobitnih stanov.

— **Pred otvoritvijo narodnega gledališča v Ljubljani.** Marsikaj je treba spremeniti pri našem gledališču v vseh ozirih, da bo odgovarjalo vsem spoznanjem tekom zadnjih štiri let in vsemu novemu mlademu hrepenju. Važno se nam pa zdi, da se poleg drugih stvari mnogo bolj pobrinemo tudi za široke narodne plasti, ki so dosedaj tavale na brezsilnih potih. Vsi vemo, da hrani naš narod v svoji duši veliko, pristno zanimanje za gledališče. In naloga naša je, dvigniti, vzdramiti to prirojeno lastnost in dati vsem možnost, obogatiti si življenje z novimi, vtisi, z novim višjim umevanjem. Naše novo gledališče bo narodno gledališče. Zato je treba tudi s tega stališča doseči, da bo njegovih darov deležen ves narod, a ne samo pojedinci. Morda bi bila zato umestna organizacija po deželi, ki bi skrbeli, da poseti vsako nedeljsko popoldansko predstavo iz več krajev po večje število ljudi z dežele. Pri tem naj bi se oziralo na deželi zlasti na priprosto ljudstvo, ki dosedaj še ni obiskovalo ljubljanskega gledališča. Gledališka uprava bi morala skrbeti, da bi za vsako tako predstavo ostala gotova množina sedežev prihranjenih za goste. Prepričani smo, da bi se ljudje radi posluževali teh uvedb.

— **Narodna noša na ustanovnem zborovanju JDS.** Ne bomo trdili, da je zalegel naš članek o spoštovanju Čehinje do narodne noše, pač pa mislimo, da je vzgled Čehinje in Slovakinja v Pragi vplival jako ugodno na naše Slovenke. Na ustanovnem zborovanju JDS, na cesti, na koncertu in na prijateljski zabavi v Unionu je bilo videti po dolgem času zopet veliko število slovenskih deklet v naših krasnih narodnih nošah. Bila sta dva slavnostna, narodno važna dneva, zato je bila narodna noša docela umestna. Da bi jo nosile naše devotke vsako nedeljo, ne želimo, ker bi noši vzelo slavnostni, izredno praznični značaj. Z veseljem konstatiramo, da je bilo videti med nošami mnogo dragocenih, pristno zlatih avb in starih svilenih kril, robcev in težkih verig. Seveda je bilo med njimi tudi mnogo modernih potvorb, namesto izvezanih le potiskanih robcev i. dr. No, niti te noše niso kvarile ugodnega vtiska. Vsak zaveden Slovenec je bil vesel ob pogledu na krepko cvetočo žensko mladino v častitljivi noši naših prednikov. Neka odlična gospa nam je dejala: »Narodna naša noša ni le slikovita in praktična, nego lahko postane za nas vse tudi najbolj ekonomična. Pomislite, moda se vsak hip izpremeninja, treba je za vsako posebnjšo priliko nove toaletne, torej novih velikih troškov. Narodna noša pa je nepremisljiva: ena sama zadošča malone za vse življenje. Oblečem si jo k največjim narodnim slavnostim, k elitnim narodnim prireditvam ter sem z njo vedno svečanostna, vedno moderna, a — me ne stane nič!« To stališče se nam zdi popolnoma pravilno. Naša krasna narodna noša je za svečanosti najprimernejša, vsekakor najlepša ter koncem koncev tudi — najcenejša. Slovenke, uvažujte to istino!

— **Slovenska deželna zveza prostovoljnih gasilnih društev na Kranjskem** je imela dne 30. junija 1918 odborovo sejo, na kateri se je soglasno sklenilo, da se pozovejo bratska gasilna društva, ki so svoj čas odstopila od gasilne zveze vsled zlobne politične agitacije, zopet k stari zvezi, da se more skupno, z združenimi močmi delovati za blagor in v pomoč bližnjega. Poslala se je okrožnica na posamezna društva in poziv na tovariše, naj si podajo roke kot bratje in sinovi enega naroda. Naj ne bo na Kranjskem gasilnega dru-

štva, ki bi še nadalje omahovalo in gojilo skupni reči škodljivi razkol v naših gasilskih vrstah, temveč držimo se gesla, — kjer treba pomoči prinašajmo, a kdo trpi ne vprašajmo!

— **Za štajerske srednješole.** Posojilnica v Mariboru podeli za prihodnje šolsko leto učno podporo v znesku 400 kron v svrhu obiska c. kr. državne obrtne šole v Ljubljani. Prošnje s krstnim listom ali domovnico ter zadnjim šolskim spričevalom dokončanih spodnjih razredov srednje šole je vložiti do 5. septembra 1918 na ravnateljstvo posojilnice.

— **Zopet nova postava.** Ministrstvo je izdalo naredbo, ki uvaja tretji brezmesni dan na teden. Na Kranjskem tega ni treba razglašati, ker imamo navadno na deželi le en, v Ljubljani pa dva mesna dneva na teden, pa še takrat je malo mesa.

— **Nobenih naborov več.** Uradno poročajo, da letos ne bo nobenih naborov več.

— **»Kurent«.** Z današnjim dnevom izide prva številka šaljivega lista »Kurenta« z bogato šaljivo in satirično vsebino ter zelo dobrimi aktualnimi slikami.

— **Iz Dobrepolj** nam pišejo: Tudi naša divna dolina se je izjavila za smer pošteni. Vsi trije občinski odbori na čelu svojih velezaslužnih županov so se izrekli za državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, vrhutega so pa s svojimi neštetimi podpisi dokazale tudi naše žene in dekleta našim nasprotnikom, da so z vsem svojim slovanskim srcem za naše ujedinenje. Težka obsodba je padla na domačega poslanca Jakliča, ker je izskočil iz naših vrst in prešel v tabor naših sovražnikov. Posl. Jaklič je bil v občini Kompolje svoječasno izvoljen za častnega občana; ob priliki podpisa odbora za majniško deklaracijo so ga seveda črtali iz imenika, ker ni več vreden med nami nositi to ime. — Ima pa še čast v svoji domači občini Podgora, da je tu občinski odbornik. Kaj sladke besede so pač padale ob priliki županovega predloga za deklaracijo. Mislil je morda, da smo Dobrepoljci tako bedasti, kakor smo bili svoječasno, ko nas je zvalil v svoje vrste? Ne! Odbilo je! Zdaj ima posl. Jaklič izvrstno službo: v Ljubljano nosi naslove naših mož za »Resničce«. Kaj ni še spoznal, da ima smolo? Nekaj časa pošilja list enim, potem zopet drugim možem, pa od nobenega ni naročnine. Ubogi Šusteršičev potnik nič ne dobi odjemalcev. — V tukajšnje občine so prišle nove družine beguncev iz Mejdana Doberdobskega in sicer iz Brucka. Rešile so se smirtnih barak in so se na potu domov nastanile začasno še tukaj. V kako nepopisno žalostnem položaju se ti revčki nahajajo, to vé le očevidec. Med njimi je mati dveh otrok, druga petih itd. Prve mož se nahaja že dve leti v vojni, ali še do danes ni dobila vinarja vojaške podpore, za državno podporo se pa merodajne oblasti še ne zmenijo; nimajo z eno besedo ničesar. A domove so jim porušile granate. To je vnebovpijoč greh! Merodajni faktorji, priskočite revčkom na pomoč, katere so nujno potrebni!

— **Nesreče in požari.** Dne 2. avgusta je povozil osebni vlak, ki vozi iz Trsta proti Dunaju, nad postajo Borovnico dve deklici, Ivano Treven in Ano Škapi, ki sta bili na licu mesta mrtvi. Obe sta bili mladoletni, od 10—13 let stari. — Železniki voz je poškodoval železničarja Ivana Podreka iz Sv. Martina v Istri. Z zlomljenimi nogami in notranjimi poškodbami so ga prepeljali v Trst. — V Orehku je prilivala Marija Pajntar goreči svetilki petrolej. Stenjenica je eksplodirala in Marija Pajntar in njena hči sta bili težko ranjeni na rokah, glavi in prsih. — Na Črnučah je prišla Marijo Malijevo mltilnica za krilo, jo zavrtela in vrгла ob tla. Malijeva je poškodovana na glavi in roki. — 23letna Terezija Ogrinova je padla z voza pri Lukovici in se precej poškodovala po obrazu. — Na Poljanah pri St. Vidu je pogorel kozolec Lovra Ferjančiča. Ker je bil poln žita in mrve, je bilo škode približno 1400 kron. — Iz Celja poročajo, da sta na Ponikvi vstopala dva vojaka v že pomikajoči se vlak ter pri tem padla pod kolesa. Težko poškodovane so ju prepeljali v celjsko bolnišnico. — Marija Petrič iz Češnjevka je polila drva s petrolejem, ko je kurila peč. V tem je petrolej eksplodiral in jo tako ožgal, da je umrla vsled poškodb. — Blizu Tržiča je zgorel s senom napolnjen kozolec. Požar so zakrivilji otroci. Škoda se ceni na 3000 K. — Adjunkt državne železnice Smital je šel na Jesenicah na lov. Po nesreči je padel čez 5 metrov visoko skalo in obležal mrtev.

— **Tatvine, napadi in vlomi.** V noči od 30. do 31. julija sta na cesti iz Novoga mesta v Prečno na Dolenjskem napadla dva moža Franca Drenika iz Prečne in mu vzela približno 23.000 kron. — V trnovski cerkvi v Ljubljani so neznanu tatovi pokradli vse zastore pri spovednicah. — 15letna Lucija Poklukar je ukradla Mihaelu Šrancu na Savi obleke in perila v vrednosti 500 kron. Tatice so prišli. — Iz stanovanja Marije Jurmanove v Gorenji Senici je izginilo iz stanovanja pet srebrnih žepnih ur, dve moški obleki in nekaj

drugega blaga. — Na kolodvoru v Zalogu so našli zaboj s 54 steklenicami vina. Najbrže je spravil kdo ponoči zaboj iz vlaka, pa ga ni mogel pravočasno odnesti. — V parketno tovarno Lenarčičevo na Verdu je bilo te dni dvakrat vlomljeno. Tat je odrezal od transmisijkega jermena enkrat 3 metre, drugič pa 6 metrov. Škode je 2800 kron. — V Prebačevem so odnesli tatovi Ivanu Knificu masti, moke in sladkorja v vrednosti nad 600 K. — Izpred neke gostilne v Zirovnici je izginilo kolo znamke »Diamant«, vredno 1000 kron. — V Mariboru sta ukradla dva vojaka posteljno perilo. Škode je 3000 K, a sledu ni za njima. — Na Glincah pri Ljubljani je bil napaden mestni stražnik Demšar. Zjutraj so ga dobili nezavestnega v krvi. — V Mali Pristavi pri St. Petru na Notranjskem je bila na paši ukradena 8 let stara krava v vrednosti 6000 kron. — Posestnici Marijani Lenarčičevi v Vnanjih Policah je bilo ukradenih raznih stvari v vrednosti 1350 kron. — Izpred neke trgovine v Ljubljani je bilo ukradeno vojaško kolo. — Na Dobrovi je izginilo iz neke gostilniške veže kolo. — 7 metrov dolga in 4 m široka plahta, vredna 1500 kron, je bila ukradena na kolodvoru v Medvodah. — Posestnici Mariji Lesarjevi je nekdo odpeljal iz svinjaka dobro rejnega prašiča. — Neznane tat je odnesel iz župnišča na Kriški gori razno posteljno opravo, nekaj rjuh in odejo.

— **Vremenske nezgode.** V občini Studenec pri Krškem je razsajala strašna nevihta v sredo, dne 31. julija. Toča je uničila nad polovico pridelka v vinogradih. — V hišo Jakoba Avseca je isti dan udarila strela, ki pa k sreči ni napravila posebne škode. — Od vseh strani prihajajo v splošnem tožbe o slabih vremenskih razmerah v letošnjem letu. Dežja več ko preveč in če pridelkov ne bo uničila obilna toča, jih bo pa neprimerni hlad, ki ne dopušča, da bi se polja opomogla.

Listnica uredništva:

— **List na ogled.** Nekaj številke »Domovine« smo poslali na ogled. Prosimo dotičnike, ki so list prejeli, da nam ga vrnejo, ako se ne mislijo nanj naročiti. Še rajše vidimo, če nam takoj vpošljejo naročnino, ki znaša za 1 mesec 1 K, od julija do konca leta 6 K.

— **Položnice za stare naročnike** priložili smo zadnji številki »Domovine« s prošnjo, da nam čim preje nakažejo naročnino do konca leta. Položnico so prejeli vsi naročniki, tudi tisti, ki imajo list plačan do konca leta. Te prosimo, da izroče položnico, komu drugemu, ki še ni naročnik. Če kdo pošlje naročnino za novega naročnika, naj prečrta na položnici besedo »star« in naj napiše »nov«.

Raznim dopisnikom: Prosimo oprostive, da smo morali vposlane prispevke radi zastarelosti vreči v koš.

Raznoterosti.

* **Stroški predsednika Zedinjenih držav** znašajo približno 229.430 dolarjev. Od teh dobi predsednik 50.000 dolarjev kot plačo in 20.000 dolarjev za pokritje potnih stroškov. Uradniške plače v »beli hiši« znašajo 70.000 dolarjev; oskrba konj in vozov 35.000 dolarjev in fond, ki razpolaga izključno predsednik z njim, je 25.000 dolarjev. K »beli hiši« spada krasen zimski vrt, ki stane 12.000 dolarjev na leto, in veljajo zunanje vrtno naprave 4000 dolarjev. Premoga se porabi za 6000, tiskovin za 2000 dolarjev. (En dolar je bil vreden pred vojno naših 5 kron.)

* **Jugoslovanski prostovoljci v Ameriki.** Z ozirom na ponudbo Jugoslovane Wilsonu, da sestavijo armado 300.000—400.000 mož, pišejo »Excelsiorju« iz pariških jugoslovanskih krogov, da morejo Jugoslovani sestaviti kvečjemu armado 100.000 mož. Odkar je izbruhnula vojna, se jih je preselilo v Ameriko krog 800.000. Ko je tudi ta država vstopila v krog vojujočih se, ji je na njeno prošnjo poslala Srbija več častnikov podvodstvom Pribičevića (bil je v srbsko - bolgarski vojni polkovnik srbske armade), da izobrazijo tamojšnje vojaštvo. Najbrže bodo sedaj tudi pri jugoslovanski armadi, ki bo pa, kakor rečeno, šla le kakih 100.000 Srbov, Hrvatov in Slovencev. No, tudi to so le prazna ugibanja.

* **Kolkovo časopisov je bilo v Evropi pred vojno.** Nemčija je imela prednost; izhajalo je tam 5500 listov, in sicer 800 dnevnikov. Anglija jih je imela 3000 (809 dnevnikov). Na Francoskem je bilo 2819 listov, od katerih je pa le tretjina izhajala dnevno. Italija jih je imela 1400, potem so se zvrstile Avstrija, Španija, Rusija, Grška in Švica. Vseh časopisov v celoti je bilo 20.000. V Aziji je izhajalo 3000 perijodičnih, največ na Japonskem in v angleški Indiji. Samo Japonska je imela 1500 časnikov. V Afriki je izhajalo 200 listov, od teh v Egiptu 30, ostali pa v evropskih kolonijah. Ameri-

ka pa je izdajala ogromno množico časopisov; samo v Zedinjenih državah jih je bilo 12.500, od teh 1000 dnevnikov. V Avstraliji je izhajalo le malo časopisov. Zračnali so, da je, če upoštevamo prebivalstvo vse zemlje, prišel na 82.000 oseb en casopis. Seveda je ta račun le približen.

Milijon Amerikancev v Evropi. Ameriški listi poročajo, da je prejel predsednik Wilson pismo obvestilo, da je odšlo iz ameriških pristanišč že več kakor en milijon ameriških vojakov. V mesecu maju in juniju l. 1917 je odšlo 12.201 mož, v mesecu juliju 12.988, v avgustu 18.323, v septembru 32.523, v oktobru 28.259, v novembru 22.016, v decembru 48.848. V januarju l. 1918 je bilo poslanih na francosko 46.776, v februarju 48.027, v marcu 83.811, v aprilu 117.212, v maju 244.345 in v juniju 1918. leta 276.372. Vseh skupaj stoji torej zdaj na francoski fronti skupno s 14.644 mornarji 1.190.015 ameriških vojakov.

O 120kilometrskih topovih. »Bazelske vesti« prinašajo dopis svojega dopisnika s francoske fronte, kjer med drugim omenja tudi znano nemške 120kilometrsko topove. List piše: Popoldne sem obiskal generala Dižena. Vedel sem, da se nasproti njegove armade nahajajo dalekosežni topovi, ki Nemci obstreljujejo z njimi Pariz. Ker so vsi molčali o njih, sem vprašal generala, kaj misli o teh topovih. A v francoskem glavnem stanu se zadovoljujejo s pripombo, da Nemci lažje iz daljave 120 kilometrov pogodijo cilj, ki je 10 kilometrov dolg in ravnokako širok, kakor pa Francozi iz oddaljenosti 20—30 kilometrov cilj, ki je komaj par kvadratnih metrov širok. S prisluškovalnimi pripravami se je kmalu posrečilo dognati, kje stojte oni nemški topovi. So namreč za višino 167 in pred ognjem jih ščitita točki 189 in 190. Nemci so pripeljali topove na njihovo mesto z železnico. Da prevarijo francoske poslušalne aparate, sprožijo sedaj istočasno z dalekosežnim tudi par mornariških topov. Proti francoskim letalcem jih brani nebroj baterij in moštvo vojnih letal. Francosko topništvo je enega teh velikih topov uničilo, kajti strelja samo eden in še ta zelo redko, tako da čutijo Francozi še zelo malo bombardiranja. Kaliber tega topa je 210 milimetrov, a top sam je dolg 31 metrov in pol. Kroglja je dolga 90 cm, a od tega odpade 40 cm na kapico, ki je pritrjena na krogli samo zato, da bolje leti. Krogla preleti lahko 148 kilometrov in se more dvigniti 38 kilometrov.

Avtomobil na Kitajskem. Kitajska vlada je pred leti poskušala vpeljati reden promet skozi puščavo Gobi z velikimi avtomobili. S tem bi bile nadomeščene zastarele karavane velblodov, ki so prej vsako leto nosile žetev čaja tja do sibirske meje. Kitajska vlada upa s tem prometom utrditi tudi svoj ugled na Mongolskem pri vedno se upirajočih velikaših.

Ruski vjetniki na Dunaju. Na Dunaju je več ruskih vjetnikov izjavilo, da se nočejo vrniti domov, nego ostanejo rajši na Dunaju. Mestni svet je sklenil, da sedmim dovoli bivališče v mestu. Rusov ostane pač po Avstriji in Nemčiji precej tudi po vojni, ker so dobili službe ali so se vdomačili po gospodarstvih. Avstrijcev in Nemcev pa na kusek ne ostane skoro nihče, ker so razmere neznesne.

Zanimivost. V Londonu izhaja list »Athenaeum«, ki je v zadnjem času pričel priobčevati slednji oglas: Angleška vlada išče britanskega podanika, ki zna prevajati iz slovanskih jezikov, iz bolgarščine, češčine, srbo - hrvaščine, slovenščine, rusinščine in dr.

Vesti ob bombardiranju Berlina, da je namreč baje 30 do 40 letal metalo na to mesto bombe, so celovške »Freie Stimmen« naprtilje Cehom, češ, da so Čehi povzročili tak napad na cesarsko mesto. Čehi so vedno in povsod vsega krivi!

Kulturno delo. V Torunu (nemško mesto ob nemško - poljski meji, kjer prebivajo Poljaki) je vzdržavalo nekaj poljskih gospa privatno poljsko šolo, kjer so poučevali poljske otroke v materinščini. Vladni predsednik je sedaj prepovedal nadaljnje delovanje te šole. Poljake je ta odredba potrdila v mnenju, da pričenjajo Nemci proti njim zopet stare metode.

Potovanje na severni tečaj. Znanil učejnjak Amundsen, ki je odkril južni tečaj, je odšel zdaj na že davno napovedano potovanje na severni tečaj. Vozil se bo ob sibirski obali do novosibirskih otokov, kjer pusti zamrzniti ladjo, da ga bo led sam nesel potem dalje proti severu. Vse potovanje je preračunano na 3—6 let. Za toliko časa je vzel tudi živil s seboj. Podjetje ima zgolj znanstveni namen.

Potopljeno srebrno brodovje. V zalivu Vigo, nedaleč od severno - zahodnega kota Španije, je bilo leta 1702 potopljeno špansko brodovje. Špance je takrat napadlo angleško - holandsko brodovje in da bi ne prišel dragoceni tovor sovražniku v roke, so sami potopili svoje ladje. Teko mčasa so večkrat poskušali dvigniti iz morja srebrno brodovje, a vsak poskus se je poneseščil. Neki italijanski podjetnik se misli zdaj znova lotiti tega posla in kakor upa, z dobrim uspehom. Iznašel je podmorski čoln, ki se more potopiti v velike globine; obenem ima svetilnik, da razsvetli morskno dno na veliko daljavo in je opremljen z dvigalom, ki more dvigniti iz vode težo do 80.000

kilogramov. Dosedaj so že določili lego raznih ladij na morskem dnu, izvlekli so tudi par topov in verig na površje.

Pojedine s svetečimi jedlji so bile pred vojno najnovejše razkošje bogatinov. Neki angleški list je pisal o tem: Juho prineso na mizo pri običajni, zunanji razsvetljavi. Potem pa pogasnejo vse luči in strežniki vstopijo z blesteče razsvetljenimi skledami rib. Vsak gost si vzame s svojim deležem tudi malo svetilko in ko imajo vsi jed na krožniku, so vsepovsod raztresene bliskajoče se iskre. Ribe imajo navadno na glavi napravljeno električno luč. Najlepši je led. Navadno prinese na mizo kako ogromno ptico ali drugo žival iz ledu, ki žari daleč naokrog v svoji notranji svetlobi. Ki je vse razdeljeno, se pa tu in tam bliska po krožnikih in osamljene lučice svetijo v temo.

Ce pobije kuharica dvanajst skled. Ernst Blum, francoski pisatelj, piše v svojih spominih, kako je naučil svojo kuharico lepo in spretno ravnati s kuhinjsko posodo. Pravil ji je, kako je za mlado žensko nevarno, razbijati sklede. Če namreč v enem letu pobije 12 skled, ne dobi moža. Nedolžnost z dežele je verjela tej prerokbi in od one ure je bila pisateljeva posoda vedno cela.

Statistika, ki da misliti. Neka južnonemška zavarovalna družba priobčuje statistiko o vromih v velikih mestih. Po tej statistiki so morale zavarovalnice izplačati skoro štirikrat toliko odškodnino kakor pred vojno. Berlinsko društvo za straženje in zapiranje izjavlja, da se je samo na odškodninah zaradi tatvin izplačalo 4.400.000 mark, proti 1.600.000 leta 1914. Tatvine na ladjah in železnicah so poskočile od 4.200.000 mark 1914 na 57.000.000 mark leta 1917.

Najstarejše drevo sveta. Na otoku Kos ob maloazijski obali rase prastara platana, ki je v njeni sencu učil svoje učence še Hipokrates, prvi grški zdravnik. Drevo cenijo na 2500 let. Deblo je 10 metrov obsežno. Vejice ozelenne še vedno vsako pomlad, toda par največjih vej so morali podpreti z drogi.

Koliko prehodi natakar. Lastnik nekega berlinskega hotela je izračunal, koliko mora narkarju pripravo, ki je štela korake. Zvečer je kakarju pripdavo, ki je štela korake. Zvečer je kazal kazalec priprave 22. Kljub temu, da je natakar le redkokdaj zapustil jedilno dvorano in je skoro vse jedi naročal po telefonu, je v enem dnevu prehodil 22 kilometrov.

O zemlji. Že v starih časih so spoznali, da je zemlja krogla, ki plava prosto v zraku; v novejših časih so dognali, da ni baš pravilna krogla, pač pa bolj podobna elipsi. (Elipsa nastane, če malo stisnete na primer žogo iz kavčuka.) Da se je pa zdelo zemlja kot krogla, so veliko pripomogla ogromna morja, ki deloma enačijo vse zemeljske neravnine, kajti pravo zemeljsko površino si moremo predstavljati le tedaj, če si jo mislimo brez vsake vode. Potem kaže zelo čudne oblike, kajti ponekod doseže višino 8000 m in ponekod globino do 10.000 metrov. Vendar so vse te razlike pri tako ogromni površini kakor je zemeljska, skoro nevidne. Najvišje gorovje na zemlji je Himalaja v Indiji. Najvišji vrh je skoro 9000 metrov visok in je najvišji na zemlji. A najvišji kraj, kjer so sploh še prebivali ljudje, je v Evropi neka vas v Alpah, visoka 2540 metrov. V Ameriki obstajajo trajna bivališča tudi mnogo višje. Četudi more človek na zemlji doseči samo višino 8000 metrov, vendar se je z zrakoplovi posrečilo, prodreti v še mnogo vrtoglavnejše višine. Tako se je leta 1901. dvignil profesor Berson baje 10.000 metrov visoko in neki neznanec je v eni uri in sedmih minutah dosegel baje višino 18.500 metrov. V primeru torej z najvišjimi ze-

meljskimi vrhovi in z višino, ki jo more človek doseči v zrakoplovu, so vse stavbe na zemlji razmeroma malenkostne. Že 25 let velja kot najvišja stavba Eifflov stolp v Parizu, ki je 300 metrov visok. Zanimivo je, da smo dosegli z zrakoplovom isto višino, kakršno globino je bilo možno določiti pri najglobljih morjih. Leta 1912. so doleteli najgloblji kraj morja 9780 metrov. Potapljači pa se morejo spustiti le 75 metrov globoko. Kdo vé, kaj krijejo še one globine, ki ne more človek do njih.

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.
Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.
Izdaja: Konsorcijski »Domovine«.

Izhaja vsak petek.
Naročnina za tekoče leto 12 K. za pol 6 K.
Posamezne številke 24 vin.
Uredništvo in upravništvo:
Sodna ulica št. 6, pritličje, desno.
Inserati po dogovoru.

Jadranska Banka

Podružnica Ljubljana.

Delniška glavica: K 12.000.000.
Rezerve: okrog K 1.000.000.

Centrala: TRST.

Podružnice:

Dubrovnik	Opatija
Dunaj	Spiljet
Kotor	Šibenik
Metković	Zader

Sprejema:

Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih 4%
Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. — Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

Kupuje in prodaja:

Devize, valute, vrednostne papirje itd. srečke c. kr. razredne loterije.

Eskontira:

Menice, devize, vrednostne papirje itd.

Izdaja:

Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

Daje predujme:

na blago, ležeče v javnih skladiščih.

Prevzema:

Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

■■■■

Brzjavni naslov:

JADRANSKA.

■■■■

Telefon št. 257.

Darujte za tiskovni sklad „Domovine“.

Mali oglasi.

Za vsako besedo je naprej plačati 20 vinarjev v denarju ali znamkah. Besede z debelimi črkami stanejo 30 vinarjev.

Kupujte le domači izdelek, to je: **Emona priznana najboljši pralni prašek.** Dobiva se v vseh prodajalnah.

Na prodaj je na Koroškem v industrijskem kraju več hiš, izmed katerih bi bile dve primerni za **trgovino.** Kupci dobe pojasnila pri uredništvu »Domovine« v Ljubljani.

Vse letnike **Ljubljanskega in Dunajskega Zvona ter Jurčičeve zbrane spise** III., IV., IX. in XI. zvezek ali pa vse skupaj kupi Tiskovna zadruga v Ljubljani, Gledališka ulica št. 6

Kupi se obširna kmetija ležeča v Gornjegrskem okraju na Štajerskem, ali pa v slovenskem delu Koroške, četudi v hribih. Cena do 100 tisoč kron. Ponudbe na upravništvo »Domovine« v Ljubljani.

Ljubljanska kreditna banka

v Ljubljani.

Delniška glavica . K 10,000.000.—

Rezervni fond . . . K 2,000.000.—

Podružnice:

v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu,
Gorici (t. č. Ljubljani) in Celju.

Sprejema

vloge na knjižice in na
tekoči račun.

Nakup in prodaja vseh vrst vrednost-
nih papirjev, deviz in valut. Vnov-
čevanje kuponov, izžrebanih zastavnih
pisem in obligacij.

Nakazila in kreditna pisma.

Borzna naročila.

➡ Promese ➡
k vsakemu žrebanju.

➡ Posojila ➡
na vrednostne papirje.

Eskontovanje menic.

Sprejemanje
vrednostnih papirjev v
hrambo in oskrbovanje.

Stavbeni krediti.

Aprovizijski krediti.

Poslovnica

c. kr. avstrijske državne
loterije.

Rudninsko vodo

vseh vrst, sveže polnitve oddaja
glavna zaloga rudninskih vodá

A. ŠARABON v Ljubljani.

➡ Na zahtevo se pošlje cenik. ➡

Kupujem

les za jame od 12 cm naprej na mt, mehak
okrogel les, smrekovo lubje in čreslo, lansko
in letošnje, kostanjev in hrastov les, od 10 cm
napr.: Prosim ponudbe s skrajnimi cenami, mno-
žino in navedbo roka za oddajo

Vinko Vabič, Zalec 8.
Spodnje Stajersko.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica šte. 3,

največja slovenska hranilnica

je imela koncem leta 1917 vlog K 66,800.000
hipotečnih in občinskih posojil „ 27,000.000
in rezervnega zaklada „ 2,000.000

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4⁰/₁₀₀,

večje nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske
pa proti 5¹/₄% obrestim in proti najmanj 1% ozir. ³/₄% odplačevanju na dolg.

**V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.**

Tvrdba: M. Rosner & Comp.

veležganjarna v Ljubljani

oddaja cenjenim odjemalcem fino, pristno blago lastnega izdelka:

**slivovico, sadjevec, brinjevec, konjak in
vino vermouth**

➡ po ugodnih cenah. ➡

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

4¹/₄⁰/₁₀₀

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje
posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1,000.000.

Hranilne vloge K 23,000.000.

Ustanovljena leta 1881.